

Bokmelding:

Hans Aage Gravaas, Tom Erik Hamre, Erik Kjebekk
og Arne Redse (red.):

Videre med evangeliet. Festskrift til misjonslederen Egil Grandhagen,
346 sider, Akademika forlag.

I 2010 sendte Egil Grandhagen meg sitt manus til boka *Glimt fra Asias misjonshistorie: Fra begynnelsen og fram til ca. 1600*. Jeg husker at tanken streifet meg: «Ja vel, dette er vel en vanlig misjonsentusiastisk lefse om misjon i fjerne strøk». I grunnen burde jeg ha vist bedre for jeg kjente jo fra før denne tidligere sprengningsoffiser i militæret og jeg viste hvor grundig og balansert han var midt i sitt brennende engasjement for misjon lokalt og globalt. Det var te da heller ikke mere enn noen få sider før jeg ble fanget av hans innsikt i et misjonshistorisk tema som få har skrevet om i en skandinaviske sammenheng. Vil man se et aldri så lite eksempel på samme grundighet og innsikt bør man lese Grandhagens respons til et foredrag av Tormod Engelsen i 2010: «Early Asian Mission to Asia» (i Engelsen, Lundebye & Solheim (red.), *The Church going global: Mission and Globalization* (Oxford: Regnum Books

International 2011)). Festskriftet til hans 65 års fødselsdag spiller samme grundighet og innsikt. Og det avspeiler Grandhagens engasjement som misjonsleder, misjonslærer og misjonsforsker.

Portrettskissen tegnes av Hans Aage Gravaas, rektor på Fjellhaug Internasjonale Høgskole, hvor Grandhagen var lærer etter at han i 2001 sluttet som generalsekretær for Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM). Her møter vi misjonsstrategen med amerikansk innflytelse fra kirkevekstenkningen på School of World Mission ved Fuller Theological Seminary. Grandhagens fokus på unådde folkegrupper stammer fra hans interesse for Donald McGavran og Ralph Winter. Da vi i 1994 skulle finne en som kunne skrive kapittelet om dette emne i *Missiologi* i dag var det derfor helt naturlig å spørre Grandhagen. Videre tar Gravaas oss med til Etiopia som etter at NLM-misjonærene måtte forlate Kina, ble det viktig-

ste misjonsfeltet for organisasjonen. Og vi hører om møtet med Kina og nytt arbeid i Mongolia og om Grandhagen fokus på en «visjonsstyrt misjon» som hans etterfølgere, i følge Gravaas, har endret til en «rammestyrt misjon» (bla styrt av stram økonomi).

I de følgende kapitler får vi først en rekke hilsener til Grandhagen fra inn- og utland. Så følger artikler under overskriften «Misjonsperspektiver i bibelsk lys»; dernest behandles «Misjonsteologiske og misjonsstrategiske temaer» og til sist kommer en gruppe artikler under overskriften «Misjonshistorisk utsyn». I den første delen har jeg især festet meg ved Mathias Nygaards vurdering av om Paulus tenker universalistisk i Romerbrevet 5,12-21 og 11,25-36, ved Sverre Bøes artikkel om «korsfestet med Kristus» i paulinsk teologi og Ivar Vegges behandling av spørsmålet om å spise og drikke nattverden på en uverdigg måte. Vegge setter dette tema inn i en etiopisk ekklesiologisk kontekst og viser hvor ofte temaet både der og ellers er blitt mistolket.

Andre del (Misjonsteologiske og misjonsstrategiske temaer) omfatter bl.a. en utfordrende artikkel av danske Jens Bruun Kofoed om misjonal kirke i en etterkristen tid og en artikkel av Arne Redse som ser kritisk på erkjennelsesteoretiske innfallsvinkler på kontekstualisering. Arne Helge Teigen har en utfordrende

artikkel om misjonens sosiale og diakonale ansvar, og forholdet mellom frelse og diakonia hvor han ser kritisk på såkalt holistisk misjon. Jeg hører til dem som har forfektet det holistiske, men må innrømme at Teigen har gode argumenter for en forståelse av frelse som noe der primært handler om å frelles fra Guds dom og Guds vrede.

I tredje del ble jeg (med min interesse for Kina) især fengslet av Erik Kjebekks skisse av den kinesiske predikanten Li Suen Dji som i en årrekke var en sentral person innen NLMs arbeid i Sentral-Kina. Også Arne Tolos artikkel om hvilke faktorer som har motivert sidamafolket til omvendelse kaster nytt lys på et viktig tema; Tolo våger her å snakke om hva mange av oss Etiopia-misjonærer sa i syttiårene, nemlig at det også var sosiale og politiske årsaker til vekelsen i Etiopia. Bokens avsluttes dernest av en varm artikkel av Lars Gaute Jøssang om NLM-generalen Birger Breivik hvor han med rette understreker at Breivik ikke var en slags interimløsning mellom Tormod Vågen og Egil Grandhagen.

Festskrifter er ofte mer «fest» enn «skrift». Dette festskriftet er like solid som Grandhagen. Man kan være uenig med ham, med NLM og med bidragsyterne om mangt, men festskriftet hører til blant de absolutt leseverdige.

Knud Jørgensen

Bokmelding:

Mogens Mogensen (red.):
Religion og utvikling,
189 sider, Dansk Missionsråd, 2012

Asle F. Jøssang og Arne Olav Øyhus (red.),
Religionens rolle i bistand og utvikling,
169 sider, Portal forlag, 2012

Oslosenteret (red.), *Innblikk i forholdet mellom Religion og utvikling. En rapport for prosjektet religion og utvikling 2011-2012*,
146 sider, Oslosenteret for fred og menneskerettigheter og Utenriksdepartementet, 2012

Rick James,
Inspiring Change. Creating more Space for Grace in Organisations,
143 sider, Digni 2012

I 2010 begynte samtalen om religion og utvikling for alvor i Norge, litt forsinket sammenliknet med den revurdering av sekulariseringsteorier og religionens rolle i samfunn og utvikling som allerede da hadde pågått i nesten ti år uten for landets grenser. Det som satte samtalen i gang var en kronikk av professor Arne Olav Øyhus i *Bistandsaktuelt* hvor han etterlyste religionens plass i norsk bistandstenkning. Kort tid etter tok Digni (tidligere kalt Bi-

standsnemnda) opp temaet i et åpent brev med tittelen 'Religion er viktig for utvikling'. I august kom det svar fra bistandsminister Erik Solheim i form av en kronikk i Aftenposten hvor han tok til orde for å bringe religion inn i bistandstenkning og bistandspraksis. Dette resulterte i at Utenriksdepartementet fra 2011 satte i gang et prosjekt om religion og utvikling. Oslosenteret fikk oppdraget med å koordinere og lede prosessen. Sluttrappor-

ten ble overlevert august 2012.

Også i Danmark tok man tak i temaet. Det har så langt resultert i en samling artikler i boken *Religion og utvikling* (2012). At dette handler om en bredere samtale med sterke føringer fra behandlingen av tematikken i Storbritannia og Holland gjøres det rede for i Dignis utgivelse av Rick James' bok om hvordan integrere den kristne tro i oraganisasjonsforandring.

Her er det mye å gripe tak i for alle som er opptatt av religion, utvikling, misjon, bistand og diakoni. Når alle fire bøker omtales samlet er det for å legge 'alle kortene på bordet' samtidig slik at interesserte og involverte får tak i helheten i en samtale som er viktig for misjon og bistand og for kirke og diakoni – en samtale som burde vært ført for lenge siden, men som er druknet i en vestlig forestilling om et skille mellom tro og viten og mellom det private og det offentlige rom. Tre andre publikasjoner hører også hjemme i samtalen: Lene Sjørup (red.), *Udviklingsteologi. Den tredje Verden og teologi i dag* (Syddansk Universitetsforlag, 2008), Det lutherske Verdensforbunds dokument om *Diakonia in Context* (2009) som foreligger i en norsk oversettelse (*Diakoni i kontekst*) fra 2010, og NOTMs temanummer fra 2010 om misjon og bistand. Det bør også nevnes at tematikken 'Bistand/diakoni

og misjon' fortsatt står på Egede instituttets prioriteringsliste.

De overordnede temaer i samtalen behandles især av Uffe Torm (i Mogensen, *Religion og utvikling*), Arne Olav Øyhus (i Jøssang og Øyhus, *Religions rolle i bistand og utvikling*) og Ingrid Viks innledning om 'Bakgrunn og sentrale utfordringer' (i Oslosenteret, *Innblikk i forholdet mellom religion og utvikling*). Torm gir en oversiktlig gjennomgang av samtalen om religion og utvikling og drøfter dernest de trosbaserte organisasjoners rolle (*Faith Based Organisations – FBO*). Han peker her på faren for at disse FBOs kan gå hen og bli 'funding based' fordi man fristes av lovende tilbud og større bistandsmidler fra Norad og Danida enn man kan administrere ansvarlig. Øyhus viser i artikkelen 'Religion og utvikling – og den norske bistandsdiskursen' hvordan Norad (og mange andre) gjennom 60 år med utviklingshjelp har neglisjert religion, tro og åndelighet. Hans gjennomgang av Stortingsmeldinger og andre utredninger fra denne epoken avslører hvordan vi alle har levd i en dualisme mellom religion og samfunn. Hvordan har det i grunnen vært mulig når vi dog vet at religion alltid har hatt en fundamental betydning i de samfunn der vestlig bistand – og vestlig misjon – har vært aktiv? Ingrid Vik tar leserne med rundt i Norge hvor prosjektet 'Religion

og utvikling' satte i stand 'folkemøter' om misjon, bistand, religion, konflikt, menneskerettigheter og økonomisk vekst. En sentral konklusjon på prosessen er et behov for en mer bevisst holdning til religion som et *kunnskapsfelt* og ikke kun 'som en innsikt bare de troende har'. Det betyr at det trengs flere tverrdisiplinære forskningsteam som kombinerer religionsvitenskapelige og teologiske fagområder med tanke på mer sammensatte og helhetlige analyser av religion og utvikling.

Det er her åpnet opp for en 'post-moderne' samtale som bryter over tvert med gamle fordommer om motsetningen mellom religion og utvikling. Fra et missiologisk perspektiv er det viktig at det her gis et nyansert bilde av religion (inkludert hva Rick James kaller 'the dangers of religion in development': 'There is good religion, bad religion and very bad religion'). Alle verdier kan ikke aksepteres bare fordi de går for å være religiøse. Videre er det viktig at diskursen omkring kultur og religion føres på en slik måte at vi inntar hva Jøssang kaller et emisk perspektiv, dvs et inside perspektiv hvor man tar på alvor religion som noe i seg selv og ikke bare som et instrument, á la religionens potensial som utviklingsagent. Men kanskje aller viktigst – og spennende – en teologisk/missiologisk nytenkning omkring religion, utvik-

ling, diakoni og 'transformasjon'. Jonas Jørgensen og Viggo Mortensen gir innspill til en slik nytenkning i sine bidrag til Mogensens: Religion og utvikling. Rick James bok om 'Inspiring Change' hører hjemme i en slik samtale (hvor det kan være aktuelt å bevege seg fra praksis til teologi). Thomas Sundnes Drønen og Marianne Skjortnes' forfriskende innlegg om 'Misjon og utvikling' i rapporten fra Oslosenteret bidrar også til en slik nytenkning. Dette handler også om et oppgjør med tankegangen omkring 'misjon og bistand'; misjon rimer på 'diakoni' og ikke på 'bistand'. Misjon handler om 'transformasjon' – en transformasjon hvor evangeliet er det som forvandler.

Knud Jørgensen

*Bokmelding:**The Missional Church in Perspective
Mapping Trends and Shaping the Conversation*

Craig Van Gelder and Dwight J. Zscheile

Baker Academic 2011

186+xx sider

Anmeldt af Jeppe Bach Nikolajsen

Bogen *The Missional Church in Perspective* er blevet udgivet på Baker Academic i The Missional Network Series, som Craig Van Gelder redigerer. Bogen er forfattet af Craig Van Gelder og Dwight Zscheile, som begge er ansat på Luther Seminary i St. Paul, Minnesota; ingen af dem er dog lutheranere. Bogen består af en introduktion (side 1-14), en historisk hoveddel (side 15-98), en systematisk hoveddel (side 99-166), en epilog (side 167-169) og endelig af en bibliografi (side 171-182) og et indeks (side 183-186).

I introduktionen refererer Gelder og Zscheile til, at det er blevet anført, at termen *missional* er kommet ud af kontrol og ikke længere har nogen entydig betydning. Forfatterne mener imidlertid, at termen kan forstås på mange forskellige måder, og at dette er helt legitimt og har sine forde-

le. De blotlægger således nogle af de teologiske strømninger, som ligger bag denne term, og belyser på denne måde de bagvedliggende årsager til termens fleksibilitet. Anliggendet med bogen er dobbelt, nemlig at præsentere en introduktion til den komplekse missionale drøftelse og at bidrage til denne drøftelse ved at "explore how further examination of the various biblical and theological concepts that helped to shape the initial missional church conversation" kan udvikles og berige debatten (side 13-14).

Den første hoveddel, som består af tre kapitler, præsenterer en historisk og teologisk redegørelse for, hvordan den missionale samtale opstod og har udviklet sig. Der optegnes seks strømninger, som har haft betydning for denne drøftelse, og de betegnes således: Forholdet mellem kirke

og missionsselskaber, trinitarisk missiologi, *missio Dei*, gudsriget, kirkens missionale natur og missional hermeneutik. I denne sektion oplistedes flere gange en række bøger, netværk, blogs og hjemmesider, som afspejler den missionale drøftelse (se fx side 1-2, 72-73, 74, 78, 81, 83, 87, 96).

Den anden hoveddel præsenterer i tre kapitler en systematisk-teologisk behandling af henholdsvis forholdet mellem mission og treenigheden, mission og kultur og forskellige praktiske aspekter af drøftelsen angående missional ekklesiologi så som kirkeplantning, lederskab med videre. Det bedste af disse tre kapitler er efter min mening det første kapitel, som omhandler udviklingen af en trinitarisk missiologi, hvor det blandt andet anføres, at teologer som Wolfhart Pannenberg, Jürgen Moltmann, Robert Jenson og Colin Gunton har bidraget til at påvise treenhedsdogmets relevans for kirkens liv i verden, og hvordan kirken ikke først og fremmest skal imitere, men participere i treenhedens liv (se side 102-109).

Selve ambitionen om at præsentere en historisk redegørelse for udviklingen af den missionale drøftelse, som man finder i bogens første hoveddel, er værdifuld. Mange tror for eksempel fortsat, at den megen talen om missional kirke begyndte, da bogen *Missional Church* blev

udgivet i 1998. Sandheden er, at samtalen har historiske rødder adskillige årtier tilbage i historien, da kirke og mission blev integreret i den økumeniske bevægelse i begyndelsen af det tyvende århundrede.

Bogen andens hoveddel peger på det fortsatte store behov for udviklingen af en systematisk artikulation af en missional teologi. Jeg undrer mig for eksempel fortsat over, at en missional kristologi endnu ikke er blevet systematisk udviklet, eftersom det gentagne gange siges i Det Nye Testamente, at Jesus var sendt. Bogen kunne være bedre skrevet og struktureret, men Gelder og Zscheile har udarbejdet en udmærket bog, som uden tvivl vil sælge godt. Hermed et hint om en fin bog om missional ekklesiologi.